ԱՄԻՈՒՄ ՏԱՐԻ—ԹԻՒ 574 Գ. ՊՕԼԻՍ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, 1898 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 9—21 5 ՁԻՄԱԶԻԻԼ-ԼԱՎ 1316 9 ԼՈՒՆԱ 1314 Բ. ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 574

ՅՕ ՓԱՐԱՑ

Բիւզանդիոն

ՅՕՒՄՓ ՕՉ

ՏԻՐ ԵՒ ՏՆՕՐԻՆ
ԲԻԻԶԱՆԴ ՔԷԶԵԱՆ
PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KĔTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, No. 23 _ 25.
CONSTANTINOPLE

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ՀԱՅԱԿԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

"یوزانتیون"
ارمنجه یومی وسیاسی غزته صاحبی نشریات ومدیر مسئولی
یوزانت کچیان
طوبخانه ده باب عالی جاده سنده ۲۵-۲۳ نومرولی دائره خانه سی
دائره ده مخصوص اوده ده

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՓՐԻԿԷԻՆ ՉԻՆԱՍՏԱՆ

Ա.

Պարթէլէմի Տիագէ և Վասքօ տէ Կամայէ մինչեւ մեր օրեր բազում դարեր է ի վեր Բորդուկէզք և Սպանիացիք ծանօթացած էին Ափրիկէի արեմտեան, հարաւային և արեւելեան մասերուն, և առանց որ և է մրցակցի կլիմային վաճառականութեան և քաղաքակրթութեան առջեւ բանալ այդ խաւարտուն ներքնաշխարհ, ուր մարդկային ցեղին իր ամէնէն նախնական, ամէնէն գազանական և կիսա վիճակին մէջ կ'ապրէր ամբողջ հազարամեակներ շարունակ, ուր մարդակերութեան սովորութիւնը կը տիրապետէր ամէն տեղ, և ուր ոչ մի ուրիշ ազգ կամ ցեղ ոտք չէր դրած, ոչ մի ուրիշ լոյս կը ծագէր, ոչ մի ուրիշ ձայն կը լսուէր։

Եւ արդարեւ այդ բաժանումն, որով սկզբունքն և հիմերը դրաւ Պերլինի դեսպանախորհուրդը [չփոթել վեհաժողովին հետ] ասկէ իբր տասնեակ տարի յառաջ, այսօր կատարեալ եղած կրնայ համարուիլ Անգլիա-Եգիպտացւոց վերջին յաղթութեամբ և Խարթումի գրաւմամբ։ Ա՛լ այսօր Ափրիկէի մէջ դրսէն մարդու տեղ մնացած չէ։ Իւրաքանչիւր ոք իրեն տեղը բռնած, ա՛լ կ'մնան միայն մանր մունր պարագաները, դիացնութեան փոքրիկ վէճերը կարգադրել։ Ծիմարութիւն պիտի ըլլար նոթադրել թէ վերին Նեղոսի խնդիրը պատրաստի ապրիւր ըլլայ Անգլիոյ և Գաղղիոյ մէջ։ Մինչդեռ չատ աւելի ընդարձակ մասերն անձայն, անչշուկ բաժնուեցան ցարդ։ այլ ըստ ամենայն հաւանականութեան Գաղղիա եւ Ռուսիա, որ ի սկզբանէ անտի նախանձոտ աչքով կ'դիտէին Անգլիոյ հաստատութիւնը Նեղոսի հովտին մէջ, և վերջին արշաւանքին ամէն կերպով արգելք ըլլալ փորձեցին, անգլեւեգիպտացիք դինուց փայլուն յաջողութեան առջեւ ձայներնին վար պիտի քաշեն և գործն անուշ տեղը պիտի կապեն, առիւծի բաժինը մնալով իրա՛ւ անգլիական առիւծին, որոյ քաղաքական և առեւտրական ազդեցութեան չջնջնակը մինչեւ ցարդ նմանը չտեսնուած կերպով պիտի կրնայ տարածուիլ Ափրիկէի մէկ ծայրէն միւսն, հարաւէն ի հիւսիս ահագին լիճերու. գետերու, հազարաւոր ցեղերու և ժողովուրդներու վրայէն։

Գ.

Բայց ի՞նչ պիտի ըլլան այդ խաւիղիկ ժողովուրդներն իսկ։ պիտի կրնա՞ն օր մը քաղաքակրթութեան և լուսաւորութեան բարիքները վայելել, թէ չէ Անթիլէանց Քարայիպներուն պէս ջնջուելու անյայտանալու միայն դատապարտեալ են եւրոպական գաղթականութեանց առջեւ։ Հաստատուած իրողութիւն մ'է թէ Սեւամորթից մէկ մասը քիչ չատ քաղաքակրթութեան ընդունակ է, ինչպէս Լիպերիայի, Հայիթիի, Մ. Նահանգաց և նոյն իսկ Տահիատանի մէջ ալ օրինակը կ'տեսնուի. բայց կան մաս մ'ալ մարդակեր և գազանաբարոյ, կան մաս մ'ալ կապիկներէ քիչ տարբերող ցեղեր որք քաղաքակրթութեան հետ անպատուաստելի կ'թուին։ Ինչ և է, թողլով որ իմաստասէրք, մարդաբանք և ընկերաբանք այդ խնդրոյ վրայ խոկան, անմիջական և ուշագ կարեւորութիւն ունեցողն առ այժմ անտեսական խնդիրն է, որ այդ ահագին երկիրներուն տիրապետութիւնը կ'բանայ իւրաքանչիւր ազգի համար։ Անծայրածիր և կոյս անտառներ, լի արեւադարձային երկրաց յատուկ բուսական անթուելի հարստութեամբ, հանքային, կենդանական անսպառ դանձեր որք ճարտար ձեռքերու, հնարիմաց և ձեռներէց անհատներու կ'կարօտին արդիւնաբեր ըլլալու համար, մեծ ապագայ կ'խոստանան անդլիական, գերմանական և գաղղիական գաղթականութեանց։ Շոգեկառաց և հեռագրաց գիծեր չատ չանցած պիտի ափկօսեն Ափրիկէն ամէն կողմէ, և մինչդեռ ասդին, Ասիոյ մէջ քաղաքակրթութեան նախին որսոցանէր տեղ տեղ անմարդաճաշ աւերակաց կոյտեր և օձերու և կարիճներու բոյն գարձած են ըստ Վոլնէյեան նկարագրութեան, անյուսալի չէ որ վաղն անդին, երեկուան խաւարտուն Ափրիկէի անթափանցելի անտառաց մէջ հրաշալի իմն կանգնուին եղեկտրական լուսով լուսաւորեալ և 5—6 յարկանի չէնքերով եւ օթէլներով զարդարեալ քաղաքներ, ինչպէս Աւստրալիոյ մէջ և նոյն իսկ Թրանսվալի մէջ օրինակները կ'երեւին։ Անակնկալ հարստութեանց, մեծ բախտ հասնելու անօրինակ առիթներ կան. պիտի ըլլա՞ն մեր մէջէն ալ յանդուգն երիտասարդներ, մանաւանդ եւրոպա ուսանողներէն և եգիպտարնակներէն որ իրենց բահան համբաժակին որոնել մինչեւ այդ տեղացւոյն, ինչպէս Յոյներն սկսած են ընել։— Չենք յուսար։

Ե.

Թողունք Ափրիկէն, որոյ բաժանումը դրամական վարկը վրայ տուաւ։ Անդին Ափրիկէի հին ծանօթներն, Սպանիացիք և Բորդուկէզք, իրենց դարաւոր թմբրութեան մէջ՝ վաստաղջ ծովեզերաց վրայ գամուած մնացած, գերվաճառութեան ջնջմամբ բոլորովին աղքատացած՝ ապուշ ապուշ կ'նային այս դարավերջիկ բաժանման կանոնին վրայ, որ իրենց կարդացած թըւարանութեան մէջ չկար և չէր կրնար ալ գուշակուիլ։

Գ.

Բայց ի՞նչ պիտի ըլլան այդ խաւիղիկ ժողովուրդներն իսկ։ պիտի կրնա՞ն օր մը քաղաքակրթութեան և լուսաւորութեան բարիքները վայելել, թէ չէ Անթիլէանց Քարայիպներուն պէս ջնջուելու անյայտանալու միայն դատապարտեալ են եւրոպական գաղթականութեանց առջեւ։ Հաստատուած իրողութիւն մ'է թէ Սեւամորթից մէկ մասը քիչ չատ քաղաքակրթութեան ընդունակ է, ինչպէս Լիպերիայի, Հայիթիի, Մ. Նահանգաց և նոյն իսկ Տահիատանի մէջ ալ օրինակը կ'տեսնուի. բայց կան մաս մ'ալ մարդակեր և գազանաբարոյ, կան մաս մ'ալ կապիկներէ քիչ տարբերող ցեղեր որք քաղաքակրթութեան հետ անպատուաստելի կ'թուին։ Ինչ և է, թողլով որ իմաստասէրք, մարդաբանք և ընկերաբանք այդ խնդրոյ վրայ խոկան, անմիջական և ուշագ կարեւորութիւն ունեցողն առ այժմ անտեսական խնդիրն է, որ այդ ահագին երկիրներուն տիրապետութիւնը կ'բանայ իւրաքանչիւր ազգի համար։ Անծայրածիր և կոյս անտառներ, լի արեւադարձային երկրաց յատուկ բուսական անթուելի հարստութեամբ, հանքային, կենդանական անսպառ դանձեր որք ճարտար ձեռքերու, հնարիմաց և ձեռներէց անհատներու կ'կարօտին արդիւնաբեր ըլլալու համար, մեծ ապագայ կ'խոստանան անդլիական, գերմանական և գաղղիական գաղթականութեանց։ Շոգեկառաց և հեռագրաց գիծեր չատ չանցած պիտի ափկօսեն Ափրիկէն ամէն կողմէ, և մինչդեռ ասդին, Ասիոյ մէջ քաղաքակրթութեան նախին որսոցանէր տեղ տեղ անմարդաճաշ աւերակաց կոյտեր և օձերու և կարիճներու բոյն գարձած են ըստ Վոլնէյեան նկարագրութեան, անյուսալի չէ որ վաղն անդին, երեկուան խաւարտուն Ափրիկէի անթափանցելի անտառաց մէջ հրաշալի իմն կանգնուին եղեկտրական լուսով լուսաւորեալ և 5—6 յարկանի չէնքերով եւ օթէլներով զարդարեալ քաղաքներ, ինչպէս Աւստրալիոյ մէջ և նոյն իսկ Թրանսվալի մէջ օրինակները կ'երեւին։ Անակնկալ հարստութեանց, մեծ բախտ հասնելու անօրինակ առիթներ կան. պիտի ըլլա՞ն մեր մէջէն ալ յանդուգն երիտասարդներ, մանաւանդ եւրոպա ուսանողներէն և եգիպտարնակներէն որ իրենց բահան համբաժակին որոնել մինչեւ այդ տեղացւոյն, ինչպէս Յոյներն սկսած են ընել։— Չենք յուսար։

Զ.

Թողունք Ափրիկէն, որոյ բաժանումը դրամական վարկը վրայ տուաւ։ Անդին Ափրիկէի հին ծանօթներն, Սպանիացիք և Բորդուկէզք, իրենց դարաւոր թմբրութեան մէջ՝ վաստաղջ ծովեզերաց վրայ գամուած մնացած, գերվաճառութեան ջնջմամբ բոլորովին աղքատացած՝ ապուշ ապուշ կ'նային այս դարավերջիկ բաժանման կանոնին վրայ, որ իրենց կարդացած թըւարանութեան մէջ չկար և չէր կրնար ալ գուշակուիլ։

Գ.

Բայց ի՞նչ պիտի ըլլան այդ խաւիղիկ ժողովուրդներն իսկ։ պիտի կրնա՞ն օր մը քաղաքակրթութեան և լուսաւորութեան բարիքները վայելել, թէ չէ Անթիլէանց Քարայիպներուն պէս ջնջուելու անյայտանալու միայն դատապարտեալ են եւրոպական գաղթականութեանց առջեւ։ Հաստատուած իրողութիւն մ'է թէ Սեւամորթից մէկ մասը քիչ չատ քաղաքակրթութեան ընդունակ է, ինչպէս Լիպերիայի, Հայիթիի, Մ. Նահանգաց և նոյն իսկ Տահիատանի մէջ ալ օրինակը կ'տեսնուի. բայց կան մաս մ'ալ մարդակեր և գազանաբարոյ, կան մաս մ'ալ կապիկներէ քիչ տարբերող ցեղեր որք քաղաքակրթութեան հետ անպատուաստելի կ'թուին։ Ինչ և է, թողլով որ իմաստասէրք, մարդաբանք և ընկերաբանք այդ խնդրոյ վրայ խոկան, անմիջական և ուշագ կարեւորութիւն ունեցողն առ այժմ անտեսական խնդիրն է, որ այդ ահագին երկիրներուն տիրապետութիւնը կ'բանայ իւրաքանչիւր ազգի համար։ Անծայրածիր և կոյս անտառներ, լի արեւադարձային երկրաց յատուկ բուսական անթուելի հարստութեամբ, հանքային, կենդանական անսպառ դանձեր որք ճարտար ձեռքերու, հնարիմաց և ձեռներէց անհատներու կ'կարօտին արդիւնաբեր ըլլալու համար, մեծ ապագայ կ'խոստանան անդլիական, գերմանական և գաղղիական գաղթականութեանց։ Շոգեկառաց և հեռագրաց գիծեր չատ չանցած պիտի ափկօսեն Ափրիկէն ամէն կողմէ, և մինչդեռ ասդին, Ասիոյ մէջ քաղաքակրթութեան նախին որսոցանէր տեղ տեղ անմարդաճաշ աւերակաց կոյտեր և օձերու և կարիճներու բոյն գարձած են ըստ Վոլնէյեան նկարագրութեան, անյուսալի չէ որ վաղն անդին, երեկուան խաւարտուն Ափրիկէի անթափանցելի անտառաց մէջ հրաշալի իմն կանգնուին եղեկտրական լուսով լուսաւորեալ և 5—6 յարկանի չէնքերով եւ օթէլներով զարդարեալ քաղաքներ, ինչպէս Աւստրալիոյ մէջ և նոյն իսկ Թրանսվալի մէջ օրինակները կ'երեւին։ Անակնկալ հարստութեանց, մեծ բախտ հասնելու անօրինակ առիթներ կան. պիտի ըլլա՞ն մեր մէջէն ալ յանդուգն երիտասարդներ, մանաւանդ եւրոպա ուսանողներէն և եգիպտարնակներէն որ իրենց բահան համբաժակին որոնել մինչեւ այդ տեղացւոյն, ինչպէս Յոյներն սկսած են ընել։— Չենք յուսար։

Է.

Թողունք Ափրիկէն, որոյ բաժանումը դրամական վարկը վրայ տուաւ։ Անդին Ափրիկէի հին ծանօթներն, Սպանիացիք և Բորդուկէզք, իրենց դարաւոր թմբրութեան մէջ՝ վաստաղջ ծովեզերաց վրայ գամուած մնացած, գերվաճառութեան ջնջմամբ բոլորովին աղքատացած՝ ապուշ ապուշ կ'նային այս դարավերջիկ բաժանման կանոնին վրայ, որ իրենց կարդացած թըւարանութեան մէջ չկար և չէր կրնար ալ գուշակուիլ։

Ը.

Եւ արդարեւ այդ բաժանումն, որոյ սկզբունքն և հիմերը դրաւ Պերլինի դեսպանախորհուրդը [չփոթել վեհաժողովին հետ] ասկէ իբր տասնեակ տարի յառաջ, այսօր կատարեալ եղած կրնայ համարուիլ Անգլիա-Եգիպտացւոց վերջին յաղթութեամբ և Խարթումի գրաւմամբ։ Ա՛լ այսօր Ափրիկէի մէջ դրսէն մարդու տեղ մնացած չէ։ Իւրաքանչիւր ոք իրեն տեղը բռնած, ա՛լ կ'մնան միայն մանր մունր պարագաները, դիացնութեան փոքրիկ վէճերը կարգադրել։ Ծիմարութիւն պիտի ըլլար նոթադրել թէ վերին Նեղոսի խնդիրը պատրաստի ապրիւր ըլլայ Անգլիոյ և Գաղղիոյ մէջ։ Մինչդեռ չատ աւելի ընդարձակ մասերն անձայն, անչշուկ բաժնուեցան ցարդ։ այլ ըստ ամենայն հաւանականութեան Գաղղիա եւ Ռուսիա, որ ի սկզբանէ անտի նախանձոտ աչքով կ'դիտէին Անգլիոյ հաստատութիւնը Նեղոսի հովտին մէջ, և վերջին արշաւանքին ամէն կերպով արգելք ըլլալ փորձեցին, անգլեւեգիպտացիք դինուց փայլուն յաջողութեան առջեւ ձայներնին վար պիտի քաշեն և գործն անուշ տեղը պիտի կապեն, առիւծի բաժինը մնալով իրա՛ւ անգլիական առիւծին, որոյ քաղաքական և առեւտրական ազդեցութեան չջնջնակը մինչեւ ցարդ նմանը չտեսնուած կերպով պիտի կրնայ տարածուիլ Ափրիկէի մէկ ծայրէն միւսն, հարաւէն ի հիւսիս ահագին լիճերու. գետերու, հազարաւոր ցեղերու և ժողովուրդներու վրայէն։

Թ.

Բայց ի՞նչ պիտի ըլլան այդ խաւիղիկ ժողովուրդներն իսկ։ պիտի կրնա՞ն օր մը քաղաքակրթութեան և լուսաւորութեան բարիքները վայելել, թէ չէ Անթիլէանց Քարայիպներուն պէս ջնջուելու անյայտանալու միայն դատապարտեալ են եւրոպական գաղթականութեանց առջեւ։ Հաստատուած իրողութիւն մ'է թէ Սեւամորթից մէկ մասը քիչ չատ քաղաքակրթութեան ընդունակ է, ինչպէս Լիպերիայի, Հայիթիի, Մ. Նահանգաց և նոյն իսկ Տահիատանի մէջ ալ օրինակը կ'տեսնուի. բայց կան մաս մ'ալ մարդակեր և գազանաբարոյ, կան մաս մ'ալ կապիկներէ քիչ տարբերող ցեղեր որք քաղաքակրթութեան հետ անպատուաստելի կ'թուին։ Ինչ և է, թողլով որ իմաստասէրք, մարդաբանք և ընկերաբանք այդ խնդրոյ վրայ խոկան, անմիջական և ուշագ կարեւորութիւն ունեցողն առ այժմ անտեսական խնդիրն է, որ այդ ահագին երկիրներուն տիրապետութիւնը կ'բանայ իւրաքանչիւր ազգի համար։ Անծայրածիր և կոյս անտառներ, լի արեւադարձային երկրաց յատուկ բուսական անթուելի հարստութեամբ, հանքային, կենդանական անսպառ դանձեր որք ճարտար ձեռքերու, հնարիմաց և ձեռներէց անհատներու կ'կարօտին արդիւնաբեր ըլլալու համար, մեծ ապագայ կ'խոստանան անդլիական, գերմանական և գաղղիական գաղթականութեանց։ Շոգեկառաց և հեռագրաց գիծեր չատ չանցած պիտի ափկօսեն Ափրիկէն ամէն կողմէ, և մինչդեռ ասդին, Ասիոյ մէջ քաղաքակրթութեան նախին որսոցանէր տեղ տեղ անմարդաճաշ աւերակաց կոյտեր և օձերու և կարիճներու բոյն գարձած են ըստ Վոլնէյեան նկարագրութեան, անյուսալի չէ որ վաղն անդին, երեկուան խաւարտուն Ափրիկէի անթափանցելի անտառաց մէջ հրաշալի իմն կանգնուին եղեկտրական լուսով լուսաւորեալ և 5—6 յարկանի չէնքերով եւ օթէլներով զարդարեալ քաղաքներ, ինչպէս Աւստրալիոյ մէջ և նոյն իսկ Թրանսվալի մէջ օրինակները կ'երեւին։ Անակնկալ հարստութեանց, մեծ բախտ հասնելու անօրինակ առիթներ կան. պիտի ըլլա՞ն մեր մէջէն ալ յանդուգն երիտասարդներ, մանաւանդ եւրոպա ուսանողներէն և եգիպտարնակներէն որ իրենց բահան համբաժակին որոնել մինչեւ այդ տեղացւոյն, ինչպէս Յոյներն սկսած են ընել։— Չենք յուսար։

Ժ.

Թողունք Ափրիկէն, որոյ բաժանումը դրամական վարկը վրայ տուաւ։ Անդին Ափրիկէի հին ծանօթներն, Սպանիացիք և Բորդուկէզք, իրենց դարաւոր թմբրութեան մէջ՝ վաստաղջ ծովեզերաց վրայ գամուած մնացած, գերվաճառութեան ջնջմամբ բոլորովին աղքատացած՝ ապուշ ապուշ կ'նային այս դարավերջիկ բաժանման կանոնին վրայ, որ իրենց կարդացած թըւարանութեան մէջ չկար և չէր կրնար ալ գուշակուիլ։

ԿԱՆԱՆՑ ԲԱԺԻՆԸ

ԿՆՈՋ ԳԵՐԸ
ՏՂՈՑ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Բ [**]

Երկու երեք վաւակ ունեցող մօր մը համար արդարեւ լաւագոյն կ'ըլլայ կարենալ զանոնք մանկապարտէզ մը դրկել։ այդ հիանալի հաստատութիւնները գրաւեան են մանկական աչխարհին. հոն՝ իրենց արձենալու վրայ եղող հետաքրքրութիւնը յագուրդ կը գտնէ. հոն՝ կ'զուարճանան և կ'զարգանան միանդամայն. հոն՝ կ'վարժին քնկերական կեանքի. բայց մեր մանկապարտէզները [մինչ բացառութիւններն յայտնելով] գժբախտաբար չատ հեռու են այդ անուան արժանի ըլլալէ. անոնք աւելի ախոռ են քան դպրոց, ուր խեղճ պզտիկները առաւօտէն երեկոյ ճանձրոյթէ մեռնելով, իրարու հետ կ'ծեծկուին, կ'կռուին առանց ուէ ի հսկողութեան. ուստի մայր մը ամէն յոռետիւն յանձն առնելով տունը պահելու է տղան քան թէ դրկել որ անոր անվեղ տանջը կոխեն այդ տեսակ հաստատութեան մը սեմէն ներս։ Իսկ եթէ գտնուին այնպիսինք որք քիչ չատ համապատասխան ըլլան մանկավարժական օրինաց, այն ատեն ծնողքներուն է պարտքը զանոնք քաջալերելու, անոնց զարգացման՝ բարւոքացման համար ձեռնտուութիւն չխնայելու։ Ո՛րքան քիչ մայրեր մեր մէջ կ'այցելեն իրենց տղոց յանձնած մանկապարտէզները, բարոյապէս թէ նիւթապէս քաջալերելու համար գայն վարդները, գիտնալով սակայն թէ ծնողաց այդ այցերը կրկին օգտակար կրնան ըլլալ թէ՛ ուսուցիչներուն և թէ սանեաց։ Արդ ամէն անոնք որ իրենց թագին մէջ այդ հաղուագիւտ գոհարը ունենալու բաղդն ունին, կ'ցանկանին ընելու են անոր յառաջադիմութեան, անոր յարատեւութեան համար, որովհետև մանկապարտէզ մը այնքան օգտակար կրնայ ըլլալ մանուկին որքան իրենք չեն կրնար ըլլալ։

Իսկ հակառակ պարագային, այսինքն մանկապարտէզի չգոյութեան պատճառաւ, երբ մայրն ստանձնէ տղոց առաջին կրթութիւնը, գրեթէ անհրաժեշտ է որ իրեն օգնական մը ունենայ այն, և այդ օգնականը վարժուհի մը միայն կրնայ ըլլալ։ Գիտեմ, չատեր համամիտ չեն վարժուհի պահելու գաղափարին, և իրաւունք ալ ունին. այնքա՞ն անտանելի են այն օտարազգի աղջիկներն որ կուգան մեր ընտանիքներուն մէջ չես գիտեր ո՛րկից և ի՛նչպէս, այնքա՞ն յոռի է անոնց դաստիարակելու կերպն, այնքա՞ն այպանելի վարքն ու բարքն որ ծնողաց այդ խոչընդոտն արդարանալի է։ Բայց ի՞նչ կուզեք որ ընեն խեղճ մայրերն, երբ ամիսներ և ամիսներ չորս տղու մէկէն չեն կարող բաւել, քանի որ արդէն տան գործերը եւս ունին, ընկերական պարտաւորութիւններ, տան տիկնոջ անհրաժեշտ բազմագիւղի զբաղումներ։ Անոնց միակ ընելիքն է կրցածնուն չափ խստապահանջ ըլլալ այդ մասին. փոխանակ դիմացն ելլող աղջկին առնելու, չատ մանրակրկիտ քննութիւն մը ընելէն վերջն առնել զայն և լաւ մը փորձելէ յետոյ յանձնել զաւակներն անոր։ Ամէն պարագայի մէջ պէտք չէ բաղաղատի անոր ձգել տղոց ամէն հոգն. այն օժանդակ մը միայն ըլլալու է մօրն և ոչ ուրիշ բան, ամէն ինչ մօրը կարծիքն առնելով ընելու է, միչտ տղոց սրտին իշխողն առաջ մայրն ըլլալու է՝ յետոյ վարժուհին։

Առաջին մանկութեան համար առնուելիք վարժուհիներուն քով աւելի տնտեսուհիքն անոնց բարեկրթութիւնն է, սրտին ազնիւ ձիրքերը՝ քան թէ գիտութեան պաշարը։ Ի՞նչ օգուտ կրնայ քաղել տղան եթէ իր վարժուհին գիտնայ քաջ մաթեմատիք, լաւ գրագէտ ըլլայ կամ երաժիչտ. աստղագիտութեան և բնական ու ֆիզիքական գիտութեանց խորերը թափանցած ըլլալու հարկ չկայ բնաւ, վարելու համար այդ նոր արթնցող խմացականութիւնը։ Մանկավարժական սկզբանց վրայ քիչ մ'ընդարձակ տեղեկութիւն, միջին ուսում մը, վարուց ու բարուց ազնուութիւն, զուարթութիւն և առողջութիւն. ահա անհրաժեշտն այդ կարգի վարժուհիի մը համար. և երբ հասկա՛ս աղջիկ մը ըլլայ ան, իր տիկնոջ աշակցութիւնը պարտք կ'համարի իրեն փոխանակ անոր դէմ յոխորտալու. և կ'յարի անոր իբրեւ բարեկամուհիի մը, բնականաբար քիչ մը լուրջ բարեկամուհի մը. և վարժուհիին ու մօրն այս միաբանութենէն անհունապէս կ'օգտուին տղայք։

Պիտի յանձնարարէի ամէն մայրերու, մանաւանդ անոնց որոց կրթութիւնը կ'ներէ այս պերճանքը, վարժուհի ընտրել միչտ Լօզանցի աղջիկներէն. այն մարքւր բարոյական քաղաքին մէջ մեծցող աղջիկները բոլորովին տարբեր են միւսներէն. առնոնք ոչ ֆրանսացիին թեթեւամտութիւնն ունին, ոչ գերմանացիին քչխկ մը կոչտ դրամատութիւնն և ոչ ալ անգլուհւոյն հպարտ վիսութիւնը. անոնք հաւատարմութեան և անձնուիրութեան տիպարներ են ընդհանրապէս, անոնք կ'յարին աւելի գիրենք սիրողին, գիրենք գնահատողին քան իրենց լաւ վարողին։ Անոնց անըստգիտ բարոյականն և սրտին ու հոգւոյն աննման ձիրքերը չատ ու չատ նպաստաւոր կրնան ըլլալ մանկան կազմուելու վրայ հզող սրտին ու մտքին։ Սակայն ինչո՞ւ չառնենք մեր քով հայ աղջիկներ. ինչո՞ւ, որովհետեւ գրեթէ չունինք այս տեսակ հայ վարժուհի. բայց միթէ չե՞նք կրնար պատրաստել, միթէ՝ երբ միջոցներն ունենանք, չե՞նք կրնար գտնել աղջիկներ տրամադիր ու փափաքող ալ պաշտօնին։ Մենք տիկիններ ունինք հարուստ, տիկիններ գործօն ու եռանդուն, տիկիններ խելացի ու զարգացած, անոնք եթէ ամենքը միանան, ինչե՛ր չեն կրնար ընել. ուրեմն տարրը չէ որ կը պակսի մեզ այլ կամքը։

Զգիտեմ ինչո՛ւ այսքան ծոյլ ենք մենք, մանաւանդ երբ բաղդատենք ինքզինքնիս օտարազգի կիներու. օրեր կ'անցնինք ապարդիւն, օրեր խաղալով կամ ճառախօսելով սաւօններու մէջ, և ոչ մէկերնիս կ'խորհինք օգտակար բան մ'ընելու. իրաւ կան յարգելի բացառութիւններ, բայց անոնք ալ չեն քաջալերուիր, աւանդական անգործութիւն մ'է այս որ արմատ ձգած է մեր սրտերուն մէջ։ Ինչո՞ւ չմիանան մեր կիներն, ինչո՞ւ հաւատան իր գործը, խելացին իր խելքն, երիտասարդն իր եռանդը չմիացնեն և օգտակար ձեռնարկներ, հայ մանկտւոյն կրթութեան անհրաժեշտ հաստատութիւններ չհիմնեն։ Զորօրինակ, սկզբնաւորութիւն մ'ըրած ըլլալու համար միթէ այնքան դժուա՞ր է ի պէտս առաջին կրթութեան վարժուհիներ պատրաստելու համար դպրոց մը հիմնել։ Լաւ կազմակերպուած խնամակալութիւն մը, աչալուրջ հսկողութիւն և անխոնջ աչխատութիւն, միացած հաստատուն բաժանորդագրութեան մը կրնան մեծագործ դիւրացնել այս օգտակար ձեռնարկը։ Մանաւանդ որ առաջին օրէն խստապահանջ ըլլալու պէտք չկայ, ամէն բան պարզութեամբ կրնայ ըլլալ, չէնք, կահասիք, ամէն ինչ. և միթէ չկա՞ն տիկիններ որք իրենք իրենց մէջ իսկ կարենան հանդուրժակել նախանձ պիտոյից անհրաժեշտ դրամը։ Ա՛սածով եմ որ երբ սկսինք հաճի առնել այս տեսակ աչխատութեանց, շատ պիտի յարինք անոնց և մեր ամէն կարողութիւնն ի նպաստ անոնց գործածելու մէջ մեծ հաճոյք պիտի զգանք. խնդիրն առաջին քայլն առնելն վրայ է, և միթէ ամէն բանի մէջ այնպէս չէ՞։

Ա.ՆԱՆԵԱՆ

ԳԱՐԱԿԷՕՂԵԱՆ ԿՏԱԿԸ

ՓԱՍՏԱԲԱՆ ՍՈՒՐԲ ՆՇԱՆԻ ԷՓԷՆԴԻ
ՇԵՐՈՒԻ ԴԱՍԱՏՐԱՆԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿ

Փոտոգրաֆ Աստիս եֆ. Սուրբնեան երէկ իր պատկին յետոտ, ֆիքրէյին, հետեւեալ նամակը գրկեր է Ս. Պատրիարք Հօր և Բերա, իր բնակարանը։

Կ. Պոլիս, 8/20 Մեպ. 98

Ամենապատիւ Ս. Պատրիարք Հայր

Նախ քան Ա.ղ. կերբ. վարդապետեան

Հանդուգնեալ Տիգրան էֆ. Գարակէօզեանի կտակը, իր թոռան հարստութեան մէկ երրորդին Ազգին ապահովութիւնը դարձած է այն օրէն ի վեր, որ նախորդ Վարչութիւնն ընդունեց կտակն և հրաւիրեց հանգուցեալին ժառանգորդները՝ ներկայացնել տուարներն և Ս. Պատրիարքին յանձնել Ազգին որքերուն յատկացեալ մասը։

Հանգուցեալն թողած բովանդակ գոյից գումարն, ըստ խոստովանութեան նոյն իսկ իր ժառանգորդաց, երկու հարիւր քառասուն հազար [240,000] Օսմ. ոսկիէն [իբր 5,500,000 ֆր.] նուազ չէ. ուրեմն կտակին զօրութեամբ անոր մէկ Ազգին մասն է իբր ութսուն հազար [80,000] Օսմ. ոսկի [գրեթէ 1,850,000 ֆր.]։

Ներկայ Վարչութիւնն ուզելով վերջ տալ Գարակէօզեան ժառանգորդաց դժգոհութեան, որոնք ի նախ անոնց համոյանալ՝ կտակը չնչելով, և հետևներ է որ անոնք քանի հազար [20,000] ոսկի նուէրն ազգին. այսինքն թէ Վարչութիւնը Գարակէօզեան Տիգրան էֆի ժառանգութեան մէջ Ազգին արդար ստացուածքն եղող ութսուն հազար [80,000] ոսկին կ'բաշխէ անոր միւս ժառանգորդներուն, և ասոնցմէ իրր բարերարութեան չնորհ երախտապարտ սրտիւ կ'ընդունի նուէրը մը քանի հազար [20,000] ոսկիի, ասկից առաջ ալ հրապարակաւ յայտնած էի թէ՝ Ազգ. Վարչութիւնն որ և է օրինական հանգամանք չունի եղածնելու հանրային կտակ մը. նա ազգ. գոյից մասնակարարն է, չունի իշխանութիւն զանոնք ոչնչացնելու կամ այլուսմ պարգեւելու. հանրային կտակներն անբռնաբակելի են ըստ Շէրիաթին. հանրութեան մէկ ու անհատն անոնց մէջ իրաւունքներ ունենալուն, հանրութեան միահաղոյն իրաւունքն իր ձեռաց մէջ ունեցողը միայն կարող է իր արժան դատած ձեւով անոնց փոփոխումն հրամայել, և, ըստ Շէրիաթին, այդ իրաւունքին տէրը միայն երկրին Օրէնդիր իշխանութիւնն է։

Ուրեմն, կտակին եղծման վասին Վարչութեան որոչումը կամ կատարած իրաւասխոհութիւնն՝ ասոր էն, հեռուաբար անընդունելի և առ ոչինչ նկատելի է։ Գարակէօզեաններէն կը խարուին, կարծելով չնչած ըլլալ կտակը՝ փոխարէն Ապտին նուէր տալով քսան հազար ոսկի [20,000]։ Ազգը գոհութեամբ կ'առնու այդ նուէրը, բայց կտակել ութսուն հազար [80,000] ոսկին ամբողջապէս գործադնել պահանջելու իրաւունքն անխափան կ'մնայ. եթէ Գարակէօզեաններու այսպէս խաբուելէն գոհ եղողներ կան, ես պախարակելի կ'գտնեմ անոնց դէմ ո և է խաբէութիւն որ կ'գործուի յանուն Ազգին։ Միայն թէ, ինչպէս կ'ըսեմ, իրրեւ սկզբնաւորութիւն կատարուած իրաւախոհութեան գործադրութեանն, որոշուեր է բուն կտակագիրն յանձնել Գարակէօզեան ժառանգորդաց. նկատելով որ այդ կտակագրոյն որբուելովը թէպէտ ազգ. իրաւունքը չջնջնաար, բայց, անոր ապագոյցներն էն գլխաւորներէն մին կ'պակսի. նկատելով որ Բազուք. Ժողովոյ Անանդատ Բարձր. Ծարութիւն փաչային, այս կտակին բռնաբարման մասին, կրկնակի բողոքներն անլսելի մնացած են Ազգ. պաշտօնական չրջանակի մէջ. վերջապէս, նկատելով որ ձեր Ա.Ն. Սրբազնութիւնն ի սրտէ կ'փափաքի որ Ազգին նուիրական չահերն ամէն վտանգէ վերծ մնան. կ'հաւաքագրեմ այսչափ յայտնել թէ, իբր Հայ անհատ, ահա ես կ'ձեռնարկեմ դիմել Շէրիի ձեռնհաս դատաւորին, և հաստատել անոր առջեւ կտակին օրինաւորութիւնն հանդէպ Գարակէօզեան ժառանգորդաց։ եթէ դատը չահի, Ազգը պիտի օգտուի. եթէ կորնչնայ, ուրիշ մը, կամ նոյն իսկ Պատրիարքարանը, կըրնայ իր կարգին դատը վերսկսիլ նոր ապացոյցներով գինուած։

Հարկ է ուրեմն, Սրբազան Հայր, որ կատարգին բուն օրինակն Ազգին ձեռքը մնայ միչտ, դի դատաւորը պիտի ուզէ զայն տեսնել։ Ձեր հանրածանօթ իմաստութիւնն, ազգասիրութիւնն և պարտաճանչութիւնը բաւական երաչխիք են վստահեցնելու համար գիս և համայն ժողովուրդը, թէ հակառակ ամէն տեսակ թիսանձանաց, պիտի չդանձնէք գայն ոչ ումմէ, և կ'տպաչխեմ որ ձեր այս որոշումն հրապարակաւ ծանուցուի ի բուժումն գայթակղեալ մտաց։

Եմ խոնարհ որդի
Ամենապատիւ Սրբազնութեանդ
Ս. Ս. ՍՈՒՐԲՆԵԱՆ

Ց. Գ.—Իմ կողմէ գտայ պիտի չձեռնարկեմ առ այժմ, եթէ մինչեւ

---

[*].— Հնդկաստանի վրայ ռուսական արշաւանք մը զոր Մեծն Նաբոլէոնի օրերէն մինչեւ այսօր կ'երեւակայեն Անգլիոյ թշնամիք, անիրանալի գնորք մ'է լոկ։ Ափղանստանի արդի էմիրը ժամանակ մը Ռուսիա

ԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԱՆՁԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ

Հայկական Սովետական Հանրապետության Գանձապահական կոմիտեն հայտնում է, որ 1921 թվականի հունվարի 1-ից Հայկական Սովետական Հանրապետության տարածքում գանձապահական գործերի վարումը հանձնվում է Հայկական Սովետական Հանրապետության Գանձապահական կոմիտեին։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏԱԿԱՆ ՎԱՐՉԱՐԱՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏԱԿԱՆ ՎԱՐՉԱՐԱՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏԱԿԱՆ ՎԱՐՉԱՐԱՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏԱԿԱՆ ՎԱՐՉԱՐԱՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏԱԿԱՆ ՎԱՐՉԱՐԱՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՅԱՎԱՀԱՐՎԱԾ

ՎԵՊ

ՀԵՂԻՆԱԿ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆԻ ԳՐԻՉԸ

Ա ՀԱՏ

Ա. ՏԱՐԱՀԱՆ

— Ես ձեզ կ՚ասեմ, ինչ որ ուզէք, պատասխանեց Բերտա, միայն թէ ինձ ձեր ներկայութենէն ազատէք։

— Ուրեմն ասացէք, ինչ որ գիտէք, ըսաւ Ֆրանսուա Ժիլպէր։

— Ես ոչինչ գիտեմ, ըսաւ Բերտա, միայն թէ Ժիլպէր ինձ ամուսնանալու խոստացաւ, եւ ես ալ հաւատացի անոր խոստումին։ Ժիլպէր ինձ ըսաւ, որ ինքը ազնուական մարդ է, եւ որ ինքն ալ ազնուական աղջիկ մը պէտք է առնէ։ Ես ալ հաւատացի անոր խօսքերուն, եւ ինքն ալ ինձ հետ ամուսնացաւ։ Ես ալ ինքն ալ կը կարծէինք, թէ մեր ամուսնութիւնը գաղտնի պահուած է, բայց ես ետքէն իմացայ, որ ամուսնութեան վկաները ստիպուած են եղեր ամուսնութեան ատեն ինձմէ երդում առնել, որ ամուսնութիւնը գաղտնի պահեմ